

Ideeën en tips voor De Nacht van de Geschiedenis

Hoe je activiteit invullen als heemkring in 2013 en 2014?

De Nacht van de Geschiedenis is elk jaar opnieuw een van de sterkhouders van de Davidsfonds Evenementen. Elk jaar staat De Nacht garant voor zo'n 250 geschiedenisactiviteiten op één avond in maart: van theatervoorstellingen, rondleidingen, wandelzoektochten, tentoonstellingen, workshops tot interactieve lezingen, het komt allemaal aan bod. Davidsfonds vrijwilligers zorgen elke editie opnieuw – vaak samen met plaatselijke heemkundigen – voor een boeiend en gevarieerd programma binnen een overkoepelend thema.

Davidsfonds Evenementen doet dan ook graag – samen met partner Heemkunde Vlaanderen – een warme oproep aan heemkringen om samen met Davidsfonds-afdelingen met hun beste, creatiefste en/of origineelste activiteit deel te nemen aan De Nacht van de Geschiedenis in 2013 en 2014. In **2013** vindt het geschiedenisevenement plaats op **dinsdag 19 maart** (thema: **de vakman/-vrouw**), in **2014** is dat **dinsdag 25 maart** (thema: **oorlog**).

De Nacht van de Geschiedenis bestaat vooral dankzij de inzet van vele honderden vrijwilligers. Ben jij ook een van die enthousiaste vrijwilligers? Fantastisch! Organiseer dan zeker mee De Nacht van de Geschiedenis in je buurt. In dit artikel vind je alvast flink wat frisse en leuke ideeën om aan de slag te gaan. Als (mede-)organisator sta je in voor de inhoudelijke en praktische uitwerking van het thema. Met andere woorden: je bepaalt volledig zelf welk soort activiteit je als heemkring – samen met een Davidsfonds-afdeling – tijdens je Nacht van de Geschiedenis organiseert!

Je staat er uiteraard niet alleen voor. De medewerkers van Davidsfonds Evenementen (en Heemkunde

Vlaanderen) begeleiden en ondersteunen je graag waar nodig. Maar je ontvangt ook gratis promotiemateriaal om De Nacht van de Geschiedenis in je stad of gemeente te promoten (A2- en A3-affiches en programmafolders). Ook kan je rekenen op een nationale pers- en promotiecampagne, met zelfs enkele super-de-luxe acties via onze mediapartners.

In dit artikel vind je de nodige tips en ideeën voor De Nacht van de Geschiedenis van 2013 en 2014: achtergrondinformatie bij beide thema's, inhoudelijke ideeën voor activiteiten, vormelijke ideeën voor een Nacht-activiteit. Die tips zijn niet louter op De Nacht van de Geschiedenis van toepassing. Je kan ze ook voor andere activiteiten gebruiken. Tot slot vind je ook nog een korte literatuurlijst over het thema 'oorlog'.

Dit artikel is een ingekorte versie van de 'Ideeën-bundel De Nacht van de Geschiedenis 2013-2014' die je integraal terugvindt via www.heemkunde-vlaanderen.be.

De thema's in een notendop

VAKMAN/-VROUW? (2013)

In 2013 staat De Nacht van de Geschiedenis in het teken van de vakmannen en -vrouwen. De bakker, de slager, de kruidenier om de hoek maar ook de loodgieter, de huisschilder, de schoenmaker, de chocolatier... Het zijn beroepen die stilaan met uitsterven bedreigd zijn, maar tegelijkertijd een boeiende geschiedenis kennen, niet zelden verbonden met een generatieverhaal. Daarnaast is anno 2011 onmiskenbaar een beweging ingezet richting 'specialisten ter zake'. Een zeer breed en interessant

thema dus, maar wie of wat is die vakman/-vrouw nu eigenlijk?

Een vakman of vakvrouw is iemand die zich bekwamd heeft in een of slechts enkele activiteiten binnen zijn of haar vakgebied. Hij of zij *verstaat* dus zijn/haar vak zoals men dat in de volksmond zegt. Vakmannen en -vrouwen bestaan al sinds het begin der tijden en zijn dus inherent verbonden met onze geschiedenis, ook plaatselijk. Een vakman kan zowel ambachtelijk als machinaal werken. Vroeger leerde de vakman of vakvrouw zijn of haar vak in de praktijk, tegenwoordig gebeurt dat ook via schoolopleidingen. Het vakmanschap (vaak ook wel ambacht genoemd) heeft een aantal gelijkenissen met de hedendaagse industrie; beiden zijn immers op de productie en verwerking van materiële goederen gericht. Vakmannen of -vrouwen maken tegenwoordig ook gebruik van mechanisering en automatisering. Bij de industrie gebeurt dat echter op een grootschalige en fabrieksmatige manier.

Er zijn verschillende soorten ambachten: voedingsambacht (bv. banketbakker, slager, ijsbereidingsbedrijf...), productieambacht (bv. schoenmaker, keramiëkkunstenaar, steenkapper, instrumentenbouwer...), uiterlijke verzorgingsambacht (bv. kapper, grimeur, schoonheidsverzorging, visagiste...), verzorging van gebouwen (bv. glazenwasser, schoorsteenveger...), medische hulpmiddelentechniek (bv. optiekbedrijf, tandtechnisch laboratorium, orthopedisch bedrijf...), reparatieambacht (bv. fietshersteller, goudsmid, lederwarenambacht, textielreiniger, zadelmaker...), bouwambacht (bv. dakdekker, glazenier, rietdekker, schilder, zonweringbedrijf...). Vaak maakt men ook het onderscheid tussen museale ambachten (bv. touwslager, mandenvlechter, bezembinder...) en hedendaagse ambachten (bv. timmerman, metser, smid, bakker, slager...). Het lijstje is dus eindeloos en het onderscheid met de hedendaagse industrie is niet altijd zwart-wit. Met dit thema zijn er voldoende historische insteken mogelijk.

OORLOG? (2014)

In 2014 is het exact 100 jaar geleden dat de Servische nationalist Gavrilo Princip de Oostenrijks-Hongaarse aartshertog Frans-Ferdinand vermoordde. Door de alliantievorming raakten alle grootmachten betrokken in het lokale conflict. De Eerste Wereldoorlog was een feit. Van 28 juli 1914

tot 11 november 1918 sleepte het conflict aan: 90 miljoen soldaten waren betrokken, 9 miljoen ervan sneuvelde. De burgerslachtoffers zijn niet te tellen. De Eerste Wereldoorlog kende een internationaal strijdveld, maar de gevechten waren vooral erg hevig in de streek van de IJzer in de Westhoek. In oktober 1914 liep de Duitse invasie vast in West-Vlaanderen. Het was het begin van vier jaar ploeteren in de oorlogsmoeder, met vooral doden en weinig terreinwinst als resultaat. Tussen augustus en oktober 1914 was het neutrale België stelselmatig onder de voet gelopen. Steden en dorpen werden geplunderd, gebombardeerd en platgebrand, de Leuvense universiteitsbibliotheek werd in de as gelegd, burgers werden vermoord zonder aanleiding: het cliché van de Hun, de barbaar uit het oosten, werd bevestigd. In totaal zijn naar schatting 5.000 burgers vermoord tijdens de verovering van België in die maanden, waaronder ook vrouwen en kinderen. Duizenden burgers vluchten via Oostende en Zeebrugge naar Engeland, Frankrijk of Nederland. Er ontstonden Belgische kolonies in die landen. Door het huisvestings- en gezondheidszorgprobleem werd aangeraden om terug te keren naar het bezette vaderland, wat de meeste vluchtelingen uiteindelijk ook deden.

Op 11 november 1918 was de Grote Oorlog voorbij. De gevolgen waren gigantisch. De miljoenen doden (vaak tussen de 16 en 30 jaar) zorgden ervoor dat bijna een hele generatie weggemaaid of verminkt voor het leven was. De sociale structuren na de oorlog lagen overhoop. Maar ook de economische schade was enorm: gigantische schulden, grote verwoestingen in de vroegere gevechtszones, enz. Voor de gewone man had de Eerste Wereldoorlog grote gevolgen: autoritaire ideologieën zoals communisme en fascisme kwamen op, het algemeen enkelvoudig stemrecht (één man = één stem) en later ook het vrouwenstemrecht werden ingevoerd, de taalstrijd ontwikkelde zich in navolging van de wan-toestanden in de loopgraven waarbij Franse officieren Nederlandstalige soldaten nietsvermoedend de dood injoegen, het feminisme kreeg een enorme impuls nadat de vrouwen tijdens de oorlogsjaren de open plaatsen in de fabrieken en werkplaatsen hadden ingevuld. De Grote Oorlog heeft dus zeker ook op het dagelijkse leven een grote impact gehad, ongetwijfeld ook in jouw gemeente. En dat willen we tonen tijdens De Nacht van de Geschiedenis.

Inhoudelijke ideeën voor activiteiten rond de vakman/-vrouw (2013)

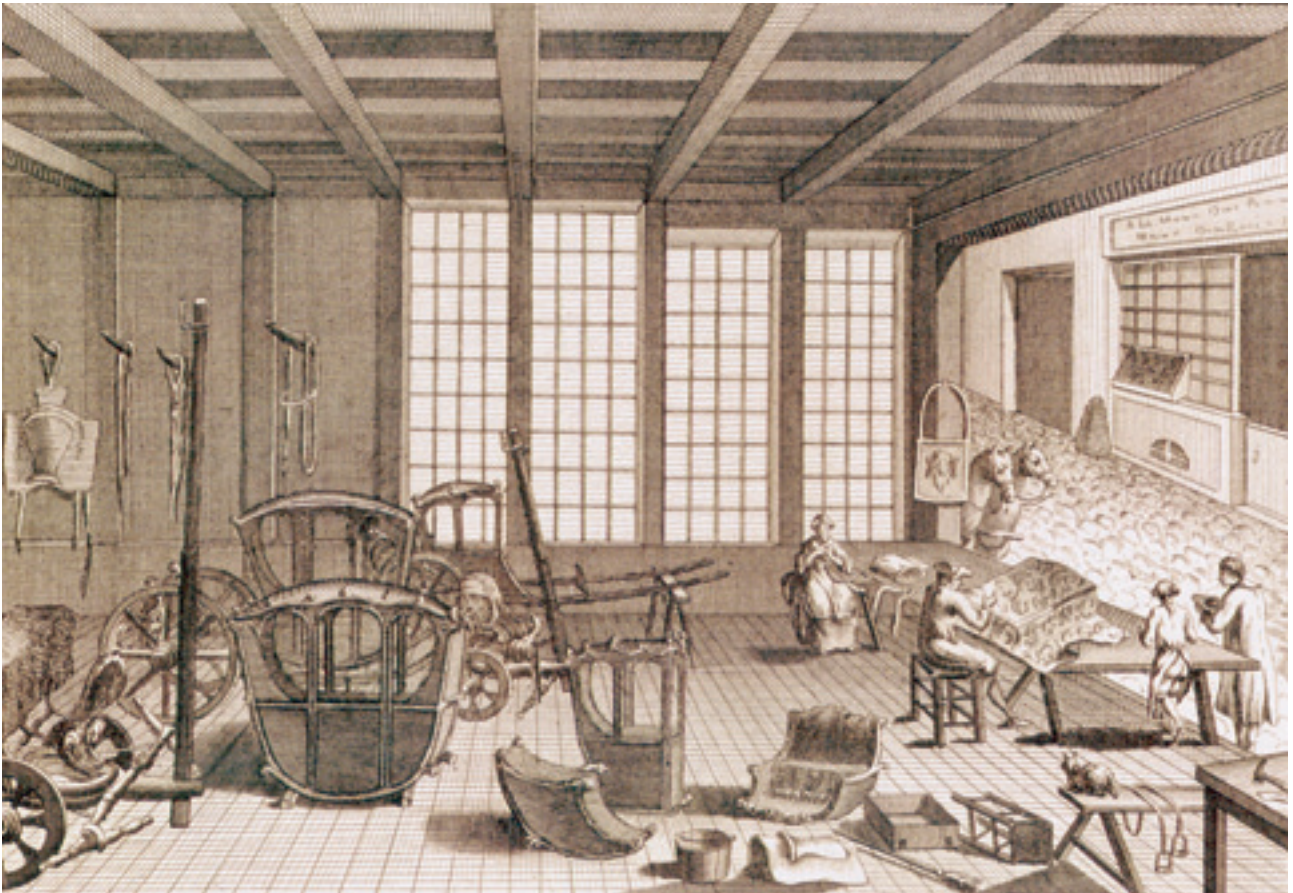
De elfde Nacht van de Geschiedenis staat volledig in het teken van de vakmannen en -vrouwen, niet alleen uit Vlaanderen, maar uit de hele wereld. Het zijn mensen die vaak beroepen met een rijke geschiedenis uitoefenen of uitoefenden. De mogelijkheden om je activiteit in te vullen zijn dan ook legio. Hieronder krijg je een overzicht van enkele inhoudelijke ideeën die je op weg kunnen helpen bij de uitwerking van je activiteit.

- Vertel de **geschiedenis van een vakman of -vrouw** en zijn of haar beroep, doorspekt met concrete faits divers uit de praktijk. Hoe is het beroep geëvolueerd (bv. door industrialisatie, nieuwe technieken, andere producten, veiligheidsvoorschriften, gezondheidsvoorschriften enzovoort)? Uiteraard kan ook een algemene geschiedenis van een bepaald beroep een mogelijke insteek zijn.
- Vertel het **levensverhaal van een vakman** (of laat hem of haar dat zelf vertellen). Waarschijnlijk zagen oudere vakmannen of -vrouwen flink wat zaken veranderen binnen hun beroep. Hoe gingen ze om met die veranderingen? Wat was vroeger beter? En wat slechter? Hier kan ook aandacht zijn voor de levenswijze van de vakman of -vrouw, want die zal waarschijnlijk flink verschillen van beroep tot beroep. Zeker in het verleden was iemand onlosmakelijk verbonden met zijn of haar beroep.
- Vertel het **generatie- of familie verhaal** van een generatie vakmannen en/of -vrouwen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de stijl en de verhalen uit het tv-programma *Drie generaties* waar de verschillen en spanningen over verschillende beroepsgeneraties heen werden belicht.
- Vertel meer over de **onderlinge verhoudingen** tussen vakmannen en -vrouwen. Hier kan ook aandacht zijn voor gendergeschiedenis, waarbij de emancipatiestrijd van vrouwen binnen bepaalde beroepen aan bod komt. De typische ‘mannenjobs’ en ‘vrouwenjobs’ lijken verdwenen, maar hoe is het zover gekomen? Wie waren de vrouwelijke pioniers op dat vlak? Hoe beleefden zij die ruwe en woelige tijden? Wat waren de gevolgen?
- Vertel het verhaal van de verschillende **vakmannen en -vrouwen in je dorp**, gemeente, gehucht

© Corbis

- of wijk. Wie waren ze? Wat deden ze? En waarom deden ze het? Maar ook: wat voor soorten vakmannen en -vrouwen kende je dorp? Zijn er unieke beroepen bij en hoe kwam/komt dat? Hun verhoudingen met de andere inwoners tekenden het sociale weefsel binnen een dorp en geven hoogstwaarschijnlijk een erg interessant beeld van het leven van alledag in het verleden. Misschien vonden er in het verleden belangrijke spanningen plaats die geschikt zijn als insteek?
- Vertel het verhaal van de **publieke opinie** ten opzichte van de vakmannen en -vrouwen. Hoe werden bepaalde beroepen vroeger benaderd en/of bekeken? Zijn bepaalde clichés over sommige beroepen waar? Hoe werden vakmannen en -vrouwen geportretteerd in de kunst? Hoe worden ze beschreven in de pers? Over welke beroepen werd minachtend gedaan en over welke niet? Misschien hangen bepaalde vooroordelen sterk vast aan het verhaal van één of meerdere plaatselijke vakmannen en -vrouwen. Ook dat kan een interessante insteek zijn.
- Vertel het verhaal van de **beroepsverenigingen**. Waren de vakmannen en -vrouwen verenigd? Drukten ze hun stempel op het openbare en economische leven? Denk daarbij bv. aan de gilden ... En hoe zat het met de werkeethiek en de beroeps codes? Hoe waren bepaalde zaken geregle-

© Corbis

- menteerd? Hoe veranderde die ethiek doorheen de jaren?
- Vertel het **economische verhaal** van de vakmannen en -vrouwen. Hoe overleefden ze vroeger en nu? Wat is er economisch veranderd? Waarom zijn bepaalde beroepen verdwenen? Hoe was het leven van een kleine zelfstandige vroeger? Hoe zat het met bijberoepen en zwartwerk? Waarom kwamen de buitenlandse werkkrachten naar hier? Welke impact had dat op het dagdagelijkse leven?

© Corbis

- Vertel het **praktische verhaal** achter bepaalde beroepen. Hoe leer je een stiel? Hoe leerden de vakmannen en -vrouwen hun stiel? Waar leerden ze dat? Hoe verliep dat leerproces? In principe leer je een stiel in de praktijk, maar er bestaan ook praktijkscholen. Hoe zijn die ontstaan en waarom? Wat was hun rol bij de ontwikkeling van bepaalde beroepen? Welke maatschappelijke impact hadden ze?
- Vertel het verhaal van de **kinderarbeid**. Kinderen zijn in andere delen van de wereld nog steeds goedkope werkkrachten, maar nog niet zo gek lang geleden was dat ook hier het geval. Hoe zat het met die kinderbeid? Wanneer veranderde de mentaliteit op dat vlak? Hoe zat het met de levensomstandigheden? Wanneer werd kinderbeid verboden?
- Vertel het verhaal van de **criminele 'vakmannen en -vrouwen'**. Criminaliteit is natuurlijk niet te rechtvaardigen of goed te praten, maar inbrekers, brandkastkrakers en vervalsers zijn eigenlijk ook vakmannen en -vrouwen. Ongetwijfeld een boeiende insteek om die kant van vakmanschap te belichten.
- Vertel het verhaal van de **'marginale' beroepen**,

zoals bv. de beul, de nar, de prostituee, enz. Het zijn allemaal beroepen die tot de verbeelding spreken maar waarvan het ware verhaal vaak onderbelicht is gebleven. Het zijn beroepen die mensen altijd in een verdomhoekje hebben geplaatst. Was dat terecht? Welke gevolgen had dat voor die mensen en hun familieleden? Zo'n insteek kan dus zeker een meerwaarde voor jouw Nacht-activiteit zijn.

BRONNEN?

- **Boeken:** er bestaan flink wat boeken (zowel internationaal, nationaal als lokaal) over bepaalde (oudere) beroepen. Zeker voor je plaatselijke Nacht van de Geschiedenis zijn uitgaven van heemkringen of erfgoedverenigingen perfect bronnenmateriaal om de situatier plaatse te schetsen. Maak er dan ook handig gebruik van.
- **Foto's:** er bestaan waarschijnlijk nog tal van foto's van vakmannen en -vrouwen, bv. in het gemeentelijke of stedelijke archief, bij de heemkring, in een documentatiecentrum, of misschien zelfs bij een plaatselijk museum. Fotomateriaal is interessant om een goede visuele indruk te krijgen van het beroep in kwestie of van het leven van een bepaalde vakman of -vrouw. Het zijn ideale bronnen om je inhoudelijk verhaal beter te stofferen.
- **Getuigenissen:** waarschijnlijk zijn er nog vakmannen en -vrouwen in je buurt die levendig kunnen vertellen over hoe het er vroeger aan toe ging. Beter getuigenissen kan je je niet wensen. Maar getuigenissen kunnen ook uit brieven, dagboeken of zelfs reclamefolders of oude kranten komen. Ze tonen allemaal aan hoe een oud beroep of ambacht vroeger beoefend werd of hoe de perceptie op dat beroep was. Voor iedere insteek moet er op die manier waarschijnlijk wel iets te vinden zijn.
- **Archief:** archiefbronnen zijn uiteraard ook zeer interessant. Afhankelijk van het beroep zijn er bronnen te vinden in het gemeentelijk of stedelijk archief, in het rijksarchief, in het bisdomsarchief, bij de heemkring, bij specifieke vakmanverenigingen, bij vakmannen thuis, enz. Het zijn eerder statische bronnen, maar ze kunnen wel een mooie inkijk geven in de wereld van de vakmannen en -vrouwen.
- **Beroepsverenigingen:** misschien bestaan er nog

beroepsverenigingen die je kan aanspreken om het inhoudelijk verhaal mee vorm te geven. Een samenwerking met bv. UNIZO of een andere beroepsvereniging behoort hier zeker tot de mogelijkheden.

Inhoudelijke ideeën voor activiteiten rond oorlog (2014)

De twaalfde Nacht van de Geschiedenis staat volledig in het teken van 'oorlog', in het kader van 100 jaar Wereldoorlog I. De grote vragen die we tijdens De Nacht van de Geschiedenis willen stellen zijn: hoe werd die oorlog in je dorp of gemeente ervaren? Foto's, films, getuigen, expo's...: het kan allemaal bijdragen om er een interessante avond van te maken. Hieronder krijg je een overzicht van enkele inhoudelijke ideeën die je op weg kunnen helpen bij de uitwerking van je activiteit.

- Vertel het **verhaal van de gewone soldaat**. Hoe leefden ze in de loopgraven (of daarbuiten)? Hoe was hun leven van alledag? Minder aan te raden is ingaan op militaire aspecten omdat De Nacht van de Geschiedenis in 2014 vooral de focus wil leggen op het dagdagelijkse leven. Besteed bijvoorbeeld aandacht aan de gezondheidstoestand of mentale situatie van de gewone (jonge) soldaten die de loopgravenhorror meemaakten. Welke impact had het oorlogsleven op hun verdere toekomst? En op de 'thuisblijvers'?
- Vertel het **verhaal van de gewone mensen**. Hoe leefden ze tijdens de oorlogsjaren? Hoe was hun verhouding met de bezetter? Hoe veranderde het dagdagelijkse leven tijdens Wereldoorlog I?
- Vertel het **economische verhaal** van de oorlog. Hoe verdienden de gewone mensen hun boterham tijdens de oorlogsjaren? Hoe overleefden ze überhaupt? Hier kan ook het smokkelen of blauwen aan bod komen natuurlijk, een fenomeen dat in die tijd schering en inslag was. Of zoals ze toen zelf zeiden: *'Blauwen, daar werd je niet blauwer van, maar deed je gewoon om den brode.'* Maar er zijn uiteraard ook nog andere economische fenomenen die je aandacht verdienen: hoe zat het bijvoorbeeld met de dagelijkse boodschappen (rantsoenering), met luxeproducten, met de gedwongen verkoop (en zelfs diefstal) van runderen en andere grondstoffen, met de criminaliteit, enz. Welke rol speelden de vrouwen in het

economische leven terwijl hun mannen aan het front vochten?

- Vertel het verhaal van de **inkwartiering** van Duitse soldaten bij vele gezinnen en families tijdens de oorlogsjaren. Wat voor invloed had de inkwartiering op het sociale en zelfs demografische leven tijdens die oorlogsjaren? Dat aspect is zeer interessant, al moet je hier wel rekening houden met de (grote) gevoeligheid.
- Vertel het verhaal van de **sociale spanningen**. Hoe was de verhouding tussen mannen en vrouwen? Hoe was de verhouding met hun kinderen? Welke impact had het vertrek van vele mannen naar het front? Hoe hielden de vrouwen de boel recht? Dat hangt wat samen met het economische verhaal, maar je kan uiteraard ook dieper ingaan op het sociale en emotionele aspect.
- Vertel het verhaal van de **Frontbeweging**. Hoe waren de omstandigheden voor de Vlaamse soldaten aan het front? Waarom radicaliseerde de Vlaamse Beweging daar? Welke rol speelden de priesters binnen dat verhaal? De Frontbeweging zorgde voor een belangrijke ontvoogdingsstrijd, die lang is blijven nazinderen.
- Vertel het verhaal van het **onderwijs**. Hoe was het onderwijs tijdens de oorlogsjaren? Werd er nog lesgegeven? Welke invloed speelde de Duitse bezetter op het lespakket? Welke rol speelde het oorlogsgevaar op het schoolleven? Hoe gingen jongeren zelf om met het onderwijs tijdens die periode?

'De visie van de vijand' (Davidsfonds Uitgeverij)

- Vertel het verhaal van de **vrijtijdsbeleving**. Was er tijdens Wereldoorlog I nog plaats voor cultuur voor de gewone man en vrouw? Hoe ontspande men tijdens die jaren? Was er tijd voor sport, amusement? Hoe zat het dus met de vrijetijdsbeleving tijdens de oorlogsjaren?
- Vertel het verhaal van het **landschap**. Hoe zag je dorp of stad er uit tijdens de oorlog? Hoe anders zag het landschap er voor, tijdens en na de Eerste Wereldoorlog uit? Zie je daar nog steeds sporen van? Welke impact had dat op het leven van de gewone man tijdens die oorlogsjaren? En daarna?
- Vertel het verhaal van de **dieren**. Hoe ging men in de Eerste Wereldoorlog om met dieren? Werden ze ingezet aan het front? Hoe zat het met de confiscaties? Hoe moeilijk werd overleven als de Duitsers de runderen en andere dieren opeisten?
- Vertel het verhaal van de **hygiëne**. Welke impact had (het gebrek aan) hygiëne? Welke invloed had de dagelijkse hygiëne op de gezondheid van de bevolking? Of op de gezondheid van de gewone soldaten? Hoe werd daarmee omgesprongen? Wat is er sindsdien veranderd of verbeterd?
- Vertel het verhaal van de **burger-slachtoffers**. Hoe komt het dat zij gestorven zijn tijdens de oorlogsjaren? Hadden ze actie tegen de bezetter ondernomen? Hadden ze gewoon pech? Hun verhaal is een verhaal dat vaak niet verteld wordt, ten onrechte. Trek dat recht tijdens je Nacht van de Geschiedenis.
- Vertel het verhaal van het **verzet**. In de Eerste Wereldoorlog sprak men nog niet van verzetsstrijders, zij werden gewoon bestempeld als 'spionnen'. Toch deden zij vaak hetzelfde als hun lotgenoten uit de Tweede Wereldoorlog: informatie verzamelen, sabotageacties, vluchtroutes opzetten, een illegale perswerking opzetten, enz. Welke impact had hun strijd op het dagelijkse leven tijdens de oorlogsjaren? Wat was het verhaal van die 'spionnen'? Hoe leefden zij?
- In essentie wil de 12de Nacht van de Geschiedenis het verhaal van het dagelijkse leven van de gewone man of vrouw tijdens Wereldoorlog I vertellen. En naast bovenstaande ideeën zijn er vast nog andere insteken te bedenken.

'De visie van de vijand' (Davidsfonds Uitgeverij)

BRONNEN?

- **Boeken:** er bestaan flink wat boeken over de Eerste Wereldoorlog. Vaak wordt daar dieper ingegaan op het militaire strijdgewoel, maar achteraan deze bundel vind je ook enkele interessante naslagwerken over het dagelijkse leven tijdens de oorlogsjaren. Maar waarschijnlijk heeft de plaatselijke heemkring of erfgoedvereniging ook al flink wat gepubliceerd over de impact van de Grote Oorlog in je buurt.
- **Brieven | dagboeken:** er zijn misschien wel interessante brieven of dagboeken bewaard, zowel van frontsoldaten als van gewone mensen uit de gemeente of stad. Beide soorten brieven of dagboeken geven een mooie inkijk in het dagelijkse leven tijdens de oorlogsjaren.
- **Foto's:** misschien bleven er mooie foto's van de oorlogsjaren bewaard die tonen hoe het dagelijkse leven er op dat moment uitzag. Het zijn interessante bronnen om mee aan de slag te gaan. Je kan bijvoorbeeld op basis van foto's de geschiedenis laten herleven door een situatie na te bouwen of na te spelen.
- **Getuigenissen:** ook getuigenissen kunnen interessant zijn. Er zijn niet veel mensen meer die de

- Eerste Wereldoorlog nog meegemaakt hebben, maar misschien vind je nog iemand uit het dorp of gemeente die er kan over vertellen. Verhalen die van generatie op generatie werden doorverteld kunnen uiteraard ook interessante bronnen zijn. Alleen moet je daar oppassen dat er geen overdrijvingen of onwaarheden in die verhalen zijn geslopen. Maar ze geven natuurlijk wel een goed idee van de perceptie op die oorlogsjaren.
- **Sporen in het landschap:** misschien zijn er nog sporen in het landschap die kunnen dienen als bron om het dagelijkse leven uit de oorlogsjaren te benaderen of te (her)ontdekken. Ook herdenkingsstenen of -borden kunnen hier een mogelijke rol spelen. Er zijn misschien ook nog monumenten voor de onbekende soldaat waar elk jaar nog een Wapenstilstand-herdenking met Last Post plaatsvindt. Het zijn plaatsen die niet alleen als decor, maar ook als bron kunnen dienen.
- **Archief:** een inhoudelijk verhaal opbouwen kan uiteraard ook altijd via archiefbronnen. Je vindt waarschijnlijk sporen van het dagelijkse leven tijdens Wereldoorlog I in het gemeentelijk of stedelijk archief, bij het archief van de heemkring, bij bisdomsarchieven, via het archief van socio-culturele verenigingen die toen al bestonden (en

actief bleven tijdens de oorlogsjaren), via private personen (inventaris van flink wat privé-archieven vind je terug via Archiefbank Vlaanderen – www.archiefbank.be), enz.

Vormelijke ideeën voor een Nacht-activiteit

Hieronder krijg je suggesties over de vorm van de activiteiten, die zowel op De Nacht van de Geschiedenis van 2013 (= de vakman/-vrouw) als op De Nacht van 2014 (= oorlog) van toepassing kunnen zijn.

- Organiseer een **fietstocht, wandeltocht of zoektocht**. Op die manier kan je verschillende plaatsen die betrekking hebben met je activiteit/het thema combineren. Stopplaatsen voorzien is aan te raden tijdens zo'n fiets- of wandeltocht. Die plaatsen kunnen nog fysiek aanwezig zijn, maar ze kunnen ook verdwenen zijn. Bij die laatste kan je ze bijvoorbeeld tot leven roepen via foto's of bewegende beelden. Of misschien zelfs door een toneelvoorstelling of een muzikaal programma. Zo maak je er een leuke theaterwandeling van.
- Plan een **bezoek**. Een bezoek kan erg ruim zijn: van een vakman over een museum tot een plek van herinnering. Mensen willen graag zaken met hun eigen ogen zien en de sfeer van een bepaalde plaats opsnuiven. Het kan dan ook een meerwaarde voor je Nacht zijn om een exclusieve plaats te bezoeken. Bij zowel het thema voor 2013 als voor 2014 zijn er op dat vlak zeker mogelijkheden genoeg. Rondleidingen zijn bij die bezoeken uiteraard een meerwaarde.
- Zorg voor een **workshop**. Een avondactiviteit is veel interessanter als mensen zelf kunnen deelnemen. Laat mensen actief iets bijleren tijdens je Nacht-activiteit. Die workshops kunnen breed gaan. Ze kunnen ook gebruikt worden om getuigenissen uit het publiek te laten komen.
- Organiseer een **theatervoorstelling**. Vaak kan je een verhaal beter overbrengen door middel van een theatervoorstelling. Ze moet dan inhoudelijk wel goed onderbouwd zijn. Het zorgt er vaak voor dat deelnemers veel meer oppikken van het inhoudelijke verhaal dan tijdens een klassieke lezing. Bovendien is het ook een interessante manier om samen te werken met andere (en misschien niet voor de hand liggende) partners.

Ideaal is hier om getuigenissen of fragmenten uit (dag)boeken of archiefstukken tot leven te laten komen. Ook een theatermonoloog behoort tot de mogelijkheden.

- Stel een leuke en uitdagende **quiz** samen waarbij de deelnemers individueel of in groep hun kennis over het onderwerp kunnen uittesten. Er kan daarvoor een nieuw format uitgedacht worden of je kan je ook baseren op bestaande tv-quizzen zoals De Slimste Mens ter Wereld, Blokken, De Premiejagers, enz. Een ludieke quiz met een historische insteek kan erg aanslaan bij het brede publiek. Bovendien brengt het geschiedenis op een erg frisse manier naar de deelnemers.
- Gebruik het overkoepelende thema als insteek voor een **kunstproject**. Je kan zoeken naar bestaande kunst over het thema, maar je kan bijvoorbeeld ook samen met een kunstacademie of een school nieuwe kunstwerken op basis van het thema laten maken. Op die manier betrek je jongeren bij je activiteit en bereik je misschien ook hun ouders en grootouders bij de vernissage tijdens De Nacht. Het is misschien wel aangeraden om zo'n kunstproject te combineren met iets anders.
- Zorg voor een **filmvoorstelling** die aansluit bij het thema. Bewegende beelden spreken nog steeds het meeste tot de verbeelding en geven een zeer mooie indruk van hoe het vroeger was. Een filmvoorstelling kan een onderdeel van een bredere activiteit zijn, maar het kan ook een activiteit op zichzelf zijn.
- Stel een **tentoonstelling** samen. Of laat er eentje samenstellen. Tentoonstellingen kunnen – als ze interactief of voldoende prikkelend opgebouwd zijn – een zeer interessante manier zijn om het verleden tot leven te wekken. Een tentoonstelling heeft ook als voordeel dat je ze langer dan één avond toegankelijk kan maken. Op die manier blijven je inspanningen langer renderen. De Nacht van de Geschiedenis kan dan gebruikt worden als het moment om de vernissage te laten plaatsvinden, best gecombineerd met een lezing of een muzikaal intermezzo of iets anders.
- Het kan ook interessant zijn om in te zetten op een **gezinsactiviteit**, bijvoorbeeld door een kindvriendelijk programma samen te stellen of door een kinderopvang te voorzien. Bij de kinderopvang kan het een leuke meerwaarde zijn om ook in het thema te werken. Eventueel kan je al in de vooravond zorgen voor een kindvriendelijk

programma en 's avonds het volwassenenprogramma laten plaatsvinden. Of dezelfde activiteit twee keer laten plaatsvinden, een keer met kinderprogramma en een keer zonder. Op die manier bereik je misschien een nieuw publiek met je Nacht-activiteit.

- Plan een **debatavond of panelgesprek**. Bij een debat of panelgesprek kan je meer mensen of meningen aan bod laten komen. Je kan zelfs het publiek actief bij de avond betrekken op die manier. Al die verschillende meningen bieden zeker een interessante insteek.
- Kies steeds voor **speciale locaties** waar je je activiteit laat plaatsvinden. Het zijn het beste plaatsen met een verhaal, die zorgen voor een meerwaarde tijdens de activiteit. Ze kunnen de deelnemer helemaal in de sfeer brengen.
- Misschien behoort een **rondrit** ook tot de mogelijkheden. In plaats van een wandeling kan je je ook laten verplaatsen, bijvoorbeeld door een trein, auto, boot, bus, boerenkar, enz. Het kan een aangename manier zijn om een verhaal ter plaatse te gaan vertellen. En ook voor de verplaatsing heb je dan voor een unieke beleving gezorgd.
- Uiteraard kan je ook een **lezing** organiseren. Die kan zowel statisch als interactief zijn. Een lezing is natuurlijk wel de meest klassieke vorm. Het kan in het kader van De Nacht van de Geschiedenis dan ook interessant zijn om zo'n lezing te verrijken met bijvoorbeeld ook een aantal andere vormen: tentoonstelling, theatermonoloog, mu-

zikaal intermezzo, panelgesprek, workshop, enz. Op die manier krijg je een frissere en originelere activiteit.

- **Specifiek voor thema 2014 (oorlog):** misschien kan er iets gebeuren rond herdenkingsplaatsen, of bijvoorbeeld door het planten van een nieuwe vrijheidsboom, een opkuisactie van de graven en monumenten, een herdenking organiseren, enz. Deze activiteiten kunnen bijvoorbeeld als namiddagprogramma gepland worden ter voorbereiding van de avondactiviteit. Daarbij kunnen scholen een interessante partner zijn, zodat ook de jongeren iets meer over de Eerste Wereldoorlog leren. Of organiseer een vertelavond, eventueel gekoppeld aan muziek en dans. Maar ook een spionnetocht met dropping, een bezoek aan 'gewone' gebouwen (bv. kerk, kapel, molen, enz.) die tijdens de oorlog gebruikt werden als uitkijkpost, een workshop ('creatief met weinig': oorlogskeuken, naaien en herstellen, enz.) kunnen tot de mogelijkheden behoren.

Bovenstaande vormen geven alleen een beeld van wat er allemaal mogelijk is. Maar er zijn nog flink wat andere soorten activiteiten of combinaties mogelijk. Het is daarbij vooral ook aan de plaatselijke organisator om te kijken wat voor activiteit je ter plaatse kan realiseren en wat wel of niet zal werken. Durf daarbij nieuwe wegen inslaan, een beetje experimenteren zo nu en dan kan nooit kwaad. Succes!

Zeker lezen?

Een inhoudelijk artikel zonder beknopte boekenlijst is als een café zonder bier. Vandaar dus dat we enkele interessante (Davidsfonds) boeken over de Eerste Wereldoorlog voor je oplijsten. Ze kunnen je misschien van dienst zijn om enkele ideeën voor De Nacht van de Geschiedenis in 2014 te laten rijpen. En in het andere geval heb je toch enkele lezenswaardige boeken doorbladerd en/of bekeken.

STANDAARDWERKEN

- *De Grote Oorlog. Het koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Sophie De Schaepdrijver.
- *Koning Albert en zijn soldaten*, Luc Vandeweyer.
- *Wereldoorlog I: vijf continenten in Vlaanderen*, Dominiek Dendooven en Piet Chielens.
- *Rites of Spring. The Great War and the Birth of Modern Age*, Modris Eksteins. (Nedl.: *Lenteriten. De Eerste Wereldoorlog en het ontstaan van de nieuwe tijd.*)
- *Voedselschaarste en voedselbedeling. Twee episodes uit bezet België tijdens de Eerste Wereldoorlog*, G. Nath.
- *Occupations et logiques policières*, Benoit Majerus (over Brussel).
- *Het theater van de straat*, Antoon Vrints (over Antwerpen).
- *Sites of Memory. Sites of Mourning. The Great War in European cultural history*, Jay Winter.

GESCHIEDENIS (DAVIDSFONDS UITGEVERIJ)

- *De Grote Oorlog, WO I in gedenktekens, monumenten en begraafplaatsen*, Staf Schoeters.
- *De Grote Oorlog op kleine schaal*, Ruben Donvil.
- *De Eerste Wereldoorlog*, Luc De Vos.
- *De Grote Oorlog voor kleine kinderen. Heldenmoed in beeld*, Nicky & Anthony Langley.
- *De visie van de vijand. Wereldoorlog I door de ogen van Duitse fotografen*, Peter D'haeseleer.
- *Drang nach Westen. De fundamente van de Duitse Flamenpolitik (1870-1914)*, Bruno Yammine.
- *Land van schroot en knoken. Slachtoffers van ontplofingen in de frontstreek*, John Desreumaux.
- *Vlaanderen Niemandslaan 1914. Van gendarmen, vrijwilligers en burgerwachten tijdens de eerste oorlogsmaanden*, Patrick Goossens en Lieve Meiresonne.
- *We zullen ze krijgen! Brancardiers aan het IJzerfront 1914-1918*, Inge De Bruyne.
- *In Flanders Fields*, Marc Demeyer.

NATUUR EN REIZEN

(DAVIDSFONDS UITGEVERIJ)

- *In Flanders Fields. Wandelbox*, Robert Declerck.
- *Fietsen in de frontstreek. De mooiste routes tussen Nieuwpoort en Amiens*, Carl Ooghe.

INSPIRATIEGIDS

- *Gemene geschiedenis. Inspiratiegids voor het onderzoek naar het dagelijks leven van het 'gewone volk' (1789-1918)*, Bart De Nil en Gregory Vercauteren (FARO, steunpunt cultureel-erfgoed).

Bert De Smet

Stafmedewerker Davidsfonds Evenementen
coördinator De Nacht van de Geschiedenis
bert.de.smet@davidsfonds.be

016/310.600